

slovenija

transplant

Daj življenju priložnost

DAROVANJE ORGANOV IN TKIV
ZA NAMEN ZDRAVLJENJA

Odgovori na pogosta vprašanja

1 darovalec_ka reši več življenj.

Na leto v Sloveniji presadimo okoli **110** organov in **90** roženic.

85 % ljudi načelno podpira darovanje, v registru je opredeljenih le **0,5 %** prebivalcev Slovenije.

Z darovanjem organov in tkiv lahko drugemu človeku povrnemo zdravje ali celo podarimo novo priložnost za življenje.

KDO SE LAHKO OPREDELI KOT DAROVALEC_KA?

Opredeli se lahko vsaka oseba, ki je starejša od 15 let in je sposobna za razsojanje.

Zgornja starostna meja pa ni določena.

KAKO SE OPREDELEM ZA POSMRTNO DAROVANJE ORGANOV IN TKIV?

Imate dve možnosti: elektronsko ali osebno s podpisom obrazca.

Hitro in enostavno se opredelite prek portala www.e-uprava.gov.si, pod zavihkom Sociala, zdravje, smrt/Zdravje. Potrebujete veljavno digitalno potrdilo. Osebno pa se oglasite na Slovenija-transplantu (glavna stavba UKC Ljubljana, 1. nadstropje) ali na ostalih mestih za opredelitev (enote Rdečega križa po Sloveniji, Zavod za transfuzijsko medicino ...). Seznam lokacij in kontakte najdete na www.slovenija-transplant.si. S seboj prinesite osebni dokument in kartico zdravstvenega zavarovanja.

Če se opredelite, vam nihče ne more zagotoviti, da bo po smrti prišlo do dejanskega darovanja. Za to morajo biti izpolnjeni številni pogoji in medicinski kriteriji, ki jih ni moč predvideti. Z opredelitvijo izkažete podporo darovanju organov in solidarnostno pripravljenost pomagati drugemu v stiski.

IMAM SLADKORNO BOLEZEN/RAKAVO OBOLENJE/
ARITMIJO/ARTERIJSKO HIPERTENZIJO/ ...
SE LAHKO VPIŠEM MED DAROVALCE_KE?

Da, kljub bolezni se lahko vpišete v register.

Splošnega odgovora o izključevalnih kriterijih za darovanje ni možno podati vnaprej, saj se primernost posameznih organov in tkiv ocenjuje v konkretni situaciji možne izvedbe postopkov za darovanje. Pri oceni primernosti je ključno, da se prejemnika zaščiti pred prenosom nalezljivih ali drugih bolezni, ki bi mu lahko škodovala, in da se zagotovi velika verjetnost delovanja organa.

SE LAHKO OPREDELIM PROTI?

Da.

MI LAHKO PRISTOPNO IZJAVO POŠLJETE
PO ELEKTRONSKI ALI NAVADNI POŠTI?

Žal ne, po zakonu to ni dovoljeno.

ZAKAJ JE POSTOPEK TAKO ZAPLETEN?

V Sloveniji v zvezi z darovanjem in presaditvijo organov in tkiv veljajo visoki etični in varnostni standardi, ki preprečujejo kakršnekoli zlorabe sistema ali osebnih podatkov. Ob opredelitvi je treba izkazati skladnost z identiteto. To storite z digitalnim potrdilom ali osebnim dokumentom.

Nacionalni register
opredeljenih oseb
glede posmrtnega
darovanja organov in
tkiv za namen
zdravljenja deluje
od leta 2004.

ZADOSTUJE, ČE SVOJE
STALIŠČE POVEM
ČLANOM DRUŽINE
OZIROMA BLIŽNJIM?

**Pomaga, nima pa enake teže
kot formalna opredelitev v nacionalnem registru
opredeljenih oseb.**

Spodbujamo, da svojo odločitev formalno zabeležite, in da se o tem pogovorite z vašimi bližnjimi. Po slovenski zakonodaji je pogovor s svojci obvezen, če volja pokojne_ga ni zabeležena v registru.

Brez soglasja svojcev postopki za darovanje ne stečejo. V primeru potrjene možganske smrti in če so izpolnjeni vsi medicinski pogoji za darovanje, do svojcev pristopi transplantacijski koordinator in se z njimi pogovori. V primeru, da je bila vsem znana volja pokojne_ga, je pogovor za svojce v težkih čustvenih okoliščinah lažji in razbremenilen.

Podatek
o opredelitvi je
shranjen in zaklenjen v
registru. Za časa življenja ni
viden na vaši kartici
zdravstvenega zavarovanja in
do njega nima dostopa nihče, niti
vaš osebni zdravnik.

Pojasnila

**ALI LAHKO DOLOČIM,
KOMU BI PODARIL_A ORGANE?**

Ne.

V skladu z najvišjimi standardi zaščite darovalcev in prejemnikov so vsi postopki posmrtnega darovanja anonimni. Darovanje je nesebična pomoč sočloveku v stiski, ne glede na starost, poreklo, državljanstvo, spol in druge kriterije. Z anonimnostjo preprečujemo zlorabo sistema, tudi čustveno, finančno ali drugo obremenjevanje svojcev darovalcev ali prejemnikov.

ALI LAHKO SPREMENIM SVOJE STALIŠČE?

Svojo uradno opredelitev za ali proti darovanju organov lahko za časa življenja spremenite.

Če ste se opredelili po elektronski poti, na portalu e-uprave z veljavnim digitalnim potrdilom sami spremenite odločitev. Če ste se opredelili osebno s podpisom obrazca, se oglasite na enem od pooblaščenih mest (seznam na www.slovenija-transplant.si).

**ALI SE LAHKO ISTOČASNO OPREDELIM ZA
DAROVANJE TELESA V RAZISKOVALNE NAMENE?**

Ne, postopki niso povezani.

Obrnite se na Inštitut za anatomijo medicinske fakultete v Ljubljani (01/543 73 00).

ALI LAHKO DARUJEM ORGANE ZA ČASA ŽIVLJENJA?

V Sloveniji je zaenkrat za časa življenja možno darovati le ledvico med sorodniki ali čustveno povezanimi osebami.

Vsak primer vedno presoja in odobri Etična komisija za presaditve.

V primeru živega darovanja morata biti darovalec_ka in prejemnik_ca sorodstveno, genetsko ali čustveno povezana.

Tveganje za zdravje darovalca_ke mora biti sorazmerno v primerjavi s pričakovano koristjo za prejemnika_co.

**ALI BO V PRIMERU DAROVANJA PO SMRTI
SPREMENJEN ZUNANJI VIDEZ MOJEGA TELESA?**

Celost telesa pri darovanju ni oskrunjena.

Vsi v strokovni ekipi med odvzemom pokojno_ega obravnavajo skrajno spoštljivo. Obvezujejo jih etična merila in slovenska zakonodaja, ki jasno poudarja dostojanstven odnos do umrle osebe.

Telo je po odvzemu na pogled v podobnem stanju kot po operativnem posegu. Še vedno je možen pogreb z odprto krsto.

Pred več kot 20 leti smo na Slovenija-transplantu in Rdečemu križu delili kartice Darovalec. Kdor ima to kartico, ni zabeležen v registru darovalcev. Kartica pa še vedno odraža voljo opredeljene osebe in je uporaben dokument v pogovoru s svojci.

BO DRŽAVA KRILA STROŠKE MOJEGA POGREBA, ČE BOM DAROVAL_A ORGANE?

Ne.

Kakršnakoli premoženjska ali nepremoženjska korist ali denarno nadomestilo darovalcem niso dovoljeni po Zakonu o pridobivanju in presaditvi delov človeškega telesa zaradi zdravljenja (glej <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2015-01-2357?sop=2015-01-2357>).

KAKO POTEKA ZDRAVLJENJE S PRESADITVIJO PRI NAS?

Odvzem in presaditev organov sta medicinsko zahtevna posega, kjer so potrebni visoko usposobljeni strokovnjaki, odlična koordinacija številčne ekipe in ustrezno opremljeni prostori.

Vse poteka v časovno omejenih okvirih.

Zdravljenje poteka v Centru za transplantacijsko dejavnost v UKC Ljubljana, kjer zagotavljajo odlično postoperativno oskrbo in dolgoročno spremljanje bolnikov po presaditvi.

Za namen zdravljenja pridobivamo in uporabljamo tkiva (roženice, kožo, hrustanec, kosti) in celice umrlih ali živih darovalcev (reproduktivne, krvotvorne celice in njihove derivate). Vsi postopki so transparentni in sledljivi. Za odvzem je potrebno soglasje.

KAKŠNA JE VLOGA SLOVENIJA-TRANSPLANTA?

Neprofitni in javni Zavod Republike Slovenije za presaditve organov in tkiv, krajše Slovenija-transplant, vodi in nadzira donorsko in transplantacijsko dejavnost v Sloveniji.

Usklajuje delo v nacionalni transplantacijski mreži, v katero so vključeni Center za transplantacijsko dejavnost v UKC Ljubljana (kjer se izvaja zdravljenje s presaditvijo), 11 donorskih bolnišnic po Sloveniji (kjer je možno darovanje in odvzem, v UKC Maribor pa tudi presaditev roženic) in Zavod RS za transfuzijsko medicino (kjer skrbijo za zadostne zaloge krvi in opravljajo teste tkivne skladnosti med darovalcem in prejemnikom). Slovenija-transplant skrbi za stalen razvoj donorske dejavnosti, za kakovost in varnost v donorski dejavnosti in koordinira mednarodno sodelovanje z Eurotransplantom, srednjeevropsko mrežo izmenjave organov in tkiv.

O OPREDELITVI NISEM NIKOLI RAZMIŠLJAL_A, OZIROMA ŠE RAZMIŠLJAM. KJE NAJDEM VEČ INFORMACIJ O DAROVANJU ORGANOV IN TKIV?

Obiščite spletno stran www.slovenija-transplant.si

ali pokličite na tel. št. 01/300 68 60.

Najdete nas tudi na družbenih omrežjih Facebook in Twitter (@SloTransplant).

KAKO SLOVENIJA-TRANSPLANT SODELUJE PRI ZAVIRANJU IN PREPREČEVANJU TRGOVINE Z ORGANI?

Na Slovenija-transplantu ostro obsojamo kakršnekoli zlorabe.

Aktivno se zavzemamo za preprečevanje kriminalnih dejanj v mednarodnem okolju, kritično prevprašujemo etične dileme in spoštujemo konvencije s področja.

V Sloveniji in večini svetovnih držav trgovine z organi ni. Naš javni sistem je majhen in pregleden, kakovostno zavarovan s sistemi sledljivosti, tako organov, tkiv, darovalcev kot prejemnikov. V sistemu ne more noben organ »izginiti«, niti vanj ilegalno »vstopiti«. Dodeljevanje organov ni poljubno, ampak temelji na jasno določenih medicinskih kriterijih, ki določajo uspeh zdravljenja.

Izolirani primeri in države izven EU, ki nimajo urejene zakonodaje s področja in dovoljujejo izkoriščanje ekstremno revnih za prodajo ledvic in moč bogatih za nakup zdravljenja v zasebnih klinikah, mečejo temne sence na celotno transplantacijsko skupnost.

Delež
k zmotnim in
poenostavljenim
predstavam o poteku
zdravljenja s presaditvijo
prispevajo televizijske
serije in filmi.

Zmotna prepričanja in dejstva

Če sem darovalec_ka, me v kritičnem stanju ne bodo oživljali in zdravili.

NE DRŽI.

Vaša opredelitev v nobenem primeru ne more vplivati na zdravstveno obravnavo v kritičnih stanjih, saj podatka o vaši opredelitvi ne vidi nihče, dokler ste živi. Zdravstveno osebje zdravi in poskuša ohraniti življenje vsakogar z vsemi razpoložljivimi metodami in v skladu z medicinsko doktrino in etiko.

Sem za, ampak sem zdaj že čisto prestar_a za opredelitev.

NE DRŽI.

Opredeli se lahko vsak, zgornje starostne omejitve ni. Pri darovanju roženic in nekaterih drugih tkiv zgornje starostne omejitve ni, medicinska primernost vsakega organa pa se vedno presoja posamezno. Z napredkom medicine so darovalci lahko starejši od 80 let. Ocenjuje se biološka starost posameznega organa. Obstaja tudi t. i. program starejši (darovalci) za starejše (prejemnike).

Moja vera prepoveduje posmrtno darovanje.

NE DRŽI.

Vsa večja verstva sveta podpirajo in spodbujajo darovanje. Darovanje razumejo kot najvišjo obliko solidarnosti in humano pomoč sočloveku v stiski. O stališčih večjih verskih skupnosti pri nas (rimsko-katoliške, muslimanske, evangeličanske, pravoslavne) preberite na www.slovenija-transplant.si.

Tisti z dobrimi vezami in poznanstvi pridejo takoj na vrsto, drugi pa umirajo, preden dočakajo ustrezen organ.

NE DRŽI.

Poznanstva in materialno bogastvo pacienta_ke nimata vpliva na dostopnost in uspeh zdravljenja. Dodeljevanje organov in tkiv ni poljubno, niti načrtno. Vrstni red temelji na imunogenetskih merilih, medicinskih in drugih jasno določenih kriterijih. Za preživetje po presaditvi je ključna tkivna in medicinska skladnost med darovalcem in prejemnikom.

Bogati lahko plačajo in si tako zagotovijo, da pridejo na vrsto za presaditev organa.

NE DRŽI.

V Sloveniji je zdravljenje s presaditvijo organov zagotovljeno v sklopu osnovnega zdravstvenega zavarovanja vsem, ki ga potrebujejo. Samoplačniško zdravljenje ni mogoče.

Vprašanje in pojasnilo

Strah me je, da bom še živ_a, ko me bodo razglasili za mrtvo osebo in vzeli organe.

TO SE NE MORE ZGODITI.

Osnova vsega je pravilo mrtve_ga darovalke_ca. Dokler človek ni nedvoumno mrtev, postopki za darovanje ne stečejo. Strokovni protokol o možganski smrti ne dopušča kakršnegakoli dvoma o dokončni in nepovratni odpovedi delovanja celotnih možganov (možganskega debla in skorje). Smrt v več časovnih razponih obravnavajo neodvisni strokovnjaki. Za preverjanje uporabljajo napredne tehnike in izjemno natančne diagnostične aparate, vključena sta najmanj dva neodvisna zdravnika. V današnji medicini z vsemi razpoložljivimi tehnologijami in ponovitvenimi testi možnosti za napake ni.

Kakšna je razlika med komo in možgansko smrtjo?

OGROMNA.

Stanji sta si morda podobni na videz. Možganska smrt je **nepovratna in dokončna izguba** vseh možganskih funkcij. Obuditi ali pozdraviti se jih ne da. Koma pa je **prehodno stanje**, kjer možgani ostanejo prekrvavljeni. Človek si lahko opomore, a po stanjih globoke kome lahko pride do večje invalidnosti. V sodobni medicini teh stanj ni moč zamenjati.

slovenija

transplant

Slovenija-transplant

Zaloška 7, Ljubljana

01/300 68 60

info@slovenija-transplant.si

www.slovenija-transplant.si

@SloTransplant

— —
20²⁰ LET Z
EUROTRANSPLANTOM

© Zavod Republike Slovenije
za presaditve organov in tkiv, 2020